

Sveriges Författarförbund - Sveriges Dramatikerförbund - Svenska Journalistförbundet - Sveriges Läromedelsförfattares Förbund - Konstnärernas Riksorganisation - Föreningen Svenska Tecknare - Föreningen Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare - Svenska Fotografers Förbund - Föreningen Svenska Tonsättare - SKAP - Sveriges kompositörer och textförfattare - Federationen Svenska Musiker - Teaterförbundet/för scen och film - Svenska Regissörsföreningen - Oberoende Filmars Förbund - Unionen - klubbarna vid Sveriges Radio, Sveriges Television och Utbildningsradion

KLYS

Konstnärliga
och Litterära
Yrkesutövares
Samarbetsnämnd

Stockholm den 4 september 2015

Kultur Skåne
205 25 Malmö

KLYS synpunkter på remissversionen av den regionala kulturplanen för Region Skåne 2016-2019

KLYS har tagit del av Region Skånes förslag till kulturplan för 2016-2019 och vill för de yrkesverksamma kulturskaparnas räkning härmed lämna följande synpunkter.

1 Inledning

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – företräder via sina 15 medlemsorganisationer ca 30 000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl a författare, dramatiker, journalister, bildkonstnärer, musiker, kompositörer, tonsättare, regissörer, skådespelare, filmare och dansare. Organisationerna samarbetar under KLYS paraply i frågor som rör t ex kulturpolitik, upphovsrätt, arbetsmarknad, trygghetssystem och yttrandefrihet.

KLYS utgör en samlad röst för Sveriges kulturskapare i den nationella kulturpolitiken. Samverkansmodellens inträde i den svenska kulturpolitiken har, förutom ett nytt sätt att fördela statliga bidrag till regional kulturverksamhet, inneburit en etablering av en ny kulturpolitisk karta där samverkan och dialog på alla plan är satt i fokus: mellan stat, region och kommun och där också det professionella kulturlivet och civilsamhället ska delta i dialogen.

Enligt förordningen ska de regionala kulturplanerna tas fram ”efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället”. Att använda sig av professionella kulturskapare som experter på sitt konstområde är ett utmärkt sätt att ta tillvara de professionella kulturskaparnas regionala erfarenheter, att utveckla diskussionen om kulturskaparnas villkor och att formulera en regional konstnärspolitik.

Formen för samråd väljer regionen själv. KLYS verkar för att dialoger sker i formaliserad form, d v s att det finns en kontinuitet och långsiktiga strategier för att involvera professionella kulturskapare i dialog runt kulturplanens framtagande, genomförande och uppföljning. KLYS verkar också för att mindre samråd, där yrkesverksamma kulturskapare bidrar som experter, arvodas. Vi har för ändamålet tagit fram särskilda arvodesrekommendationer från KLYS. Se bilaga.

Bland KLYS viktigaste frågor, som även gäller arbetet med regionala kulturplaner och samverkansmodellen, är att principen om armlängds avstånd används och värnas. Denna princip har skapats för att konsten ska kunna stå fri från politiska viljor, och är av yttersta vikt för att konstnärlig frihet ska kunna upprätthållas och att demokratiska samtal ska kunna ske i samhället. Enligt principen ska konstnärliga och kvalitativa bedömningar inte göras av den politiska sfären utan av sakkunniga ämnesexperter, yrkesverksamma kulturskapare och konstnärliga ledare, t.ex. i särskilda referensgrupper och bedömningskommittéer. KLYS bevakar också hur konstnärlig kvalitet och förnyelse får utrymme, hur mångfalden inom kulturen främjas samt balansen mellan kultur- och aspektpolitik av olika slag.

Här nedan följer en sammanfattning av KLYS mest centrala bevakningsområden, när det gäller regionala kulturplaner och regional kultur- och konstnärspolitik:

Grundläggande värden

- Hur bevakar kulturplanen kulturens egenvärde och balansen mot aspektpolitik?
- Bidrar den här satsningen till konstnärlig kvalitet och förnyelse?
- Hur arbetar regionen med principen om armlängds avstånd?
- Hur arbetar regionen med att främja mångfald inom kulturen?

Kulturskapares villkor

- Vilka förutsättningar behövs för att professionella kulturskapare inom alla konstområden ska kunna verka i regionen? Hur formuleras regional konstnärspolitik i regionen?
- Vilka målsättningar formulerar regionen utifrån betydelsen av rimliga avtal och ersättningar till kulturskapare för deras arbete?
- Hur kan regionalt verksamma kulturskapare stödjas med kompetensutveckling och vidareutbildning. Hur kan man stödja de redan yrkesverksamma som vill vara kvar i regionen?
- Hur diskuterar och synliggör regionen skillnaden i villkor mellan yrkesutövande och ideella utövare?
- Vilka stödfunktioner finns för professionella kulturskapares företagande i regionen?
- På vilka sätt kan regionen och dess kommuner integrera kulturskapare som självklar samarbetspart?

Kulturell infrastruktur

- Hur ser utbudet ut av lokaler för mötesplatser och arbetsplatser i regionen? D.v.s. replokaler/verkstäder/träningslokaler/inspelningsstudios. Vad kan byggas ut, förstärkas lokalt och eller regionalt?
- Vilken strategi formulerar regionen i sin kulturplan angående samspelet mellan institutioner och det fria kulturlivet?
- Vad har regionen för utvecklingsmål för regionöverskridande verksamhet?
- Hur planerar regionen att arbeta med och utveckla nationella och internationella samarbeten?

2 Generella utgångspunkter och kulturplanens disposition

Skåne är Sveriges näst största region efter Västra Götaland. Det är en tätbefolkad region med ca 1,3 miljoner invånare, hela 33 kommuner och en unikt flerkärnig struktur med många tätorter. Denna geografi och det stora antalet kommuner har föranlett att man liksom i Västra Götaland gjort en uppdelning i fyra delregioner. Malmö är Skånes största stad och utgör ihop med bl.a. Lund i den sydvästra delen av landskapet ett naturligt kulturellt nav för hela regionen. Helsingborg utmärker sig som en starkt kulturpräglad centralort för nordvästra Skåne med flera egna viktiga kulturinstitutioner. I de befolkningsfattigare nordöstra och sydöstra delarna av regionen är Kristianstad respektive Ystad och Simrishamn huvudorter. Det ska också nämnas att Skånes närhet till Danmark och den dynamiska Öresundsregionen har en viss inverkan på det regionala kulturlivets utformning och utbud.

Skåne var ett av fem pilotlän när kultursamverkansmodellen lanserades 2011 och man kom 2012 med sin första kulturplan enligt nuvarande form som skulle gälla för åren 2013-2015. Detta är alltså den andra regionala kulturplan som man presenterar inom ramen för modellen. Kulturplanen är en del i den regionala utvecklingsstrategin (RUS) som har titeln "Det öppna Skåne 2030" och planen ska gälla från januari 2016 till och med december 2019.

KLYS välkomnar att Region Skåne i denna kulturplaneremiss uttrycker en ambitiös hållning gällande kulturområdet i stort och kulturpolitiken i sig. Man poängterar att det bland kommunerna i regionen finns en bred uppslutning kring att sätta kulturfrågorna högt på agendan bland övriga regionala politikområden, och hävdar att kulturen "har en viktig plats i den regionala utvecklingsstrategin". Vidare lyfter man fram en välfungerande struktur för dialog om kulturen mellan regionen centralt, delregionerna, Kommunförbundet och kommunerna.

Regionens kulturliv är omfattande och diversifierat med bl.a. många profilerade kulturinstitutioner. KLYS finner dock att kulturplaneremissen trots det lovande anslaget i förordet är ett förvånansvärt tunt dokument med en kortare innehållsförteckning och väsentligt färre sidor än i många andra regioners kulturplaner. Dispositionen följer visserligen normen för en kulturplan men vi saknar särskilda avsnitt som tar upp konstnärspolitiska aspekter på kulturpolitiken, specifika regionala förutsättningar för professionella kulturskapare samt hur man förhåller sig till konstens egenvärde. Något som framförallt är anmärkningsvärt i detta sammanhang är att det i planremissen helt saknas skrivningar om principen om armlängds avstånd. KLYS skulle gärna se att man i kulturplanen presenterar en konkret policy för hur regionförvaltningen arbetar med armlängds avståndsprincipen under kommande planperiod när det gäller kulturlivets relation till såväl politiken som till förvaltningsprocesser på tjänstemannanivå inom både region och kommuner.

Det är positivt att man i avsnittet "Verksamhetsområden" har utvecklat rubrikerna för de olika konstområdena och tagit med även serier, design och rörlig bild, samt att kulturella och kreativa näringar fått ett eget avsnitt. Emellertid saknar vi i planen avsnittet "Regionala verksamheter" som fanns med i denna förra kulturplanen. Kanske kommer detta att finnas med i den färdiga planen?

KLYS ställer sig tveksam till att man i en regional kulturplan istället för att mer konkret lista planerade åtgärder lutar sig mot begrepp som "utvecklingsambitioner" och det i sammanhanget vaga uttrycket "Region Skåne vill" i stället för "Region Skåne ska" i avsnitten om konstområdena. En kulturförvaltning bör i sin kulturplan för en kommande fyraårsperiod tydligare och mer specifikt kunna formulera mål/målsättningar med det regionala utvecklingsarbetet inom varje konstform.

Vi har i denna kulturplaneremiss identifierat en generell vaghet i texten och en brist på konkretion som sticker ut i jämförelse med många andra kulturplaner. Vi har också upptäckt inkonsekvens i detta avseende i det att man sporadiskt på vissa ställen i remissen nämner konkreta åtgärder som ska genomföras. Det vore på sin plats att styra upp dokumentet i sin helhet så att det blir konsekvent med vad som är planerade åtgärder och vad som är visioner/önskemål för planperioden eller för en obestämd framtid.

3 Begrepp och definitioner

KLYS förespråkar att regionerna i sina kulturplaner skiljer på begreppen "kulturutövare" och "kulturskapare" och generellt använder begreppet "professionell kulturskapare", alternativt "yrkesverksam kulturskapare" när man talar om konstnärligt skapande yrkesutövare. Region Skånes kulturplaneremiss har tyvärr ett väldigt brokigt och inkonsekvent sätt att tala om professionella kulturskapare. På flera ställen i texten används helt korrekt begreppet "professionell kulturskapare", men så används ibland även enbart "kulturskapare" eller "enskilda kulturskapare" (sid 17, 22), vilket underminerar den viktiga gränsdragningen mellan amatörer och professionella. På sidan 20 förekommer det otydliga begreppet "professionella utövare".

Ordet "kulturarbetare" används på sidan 23 och det är inte fel i sig men det kanske bör förtydligas att kulturarbetare även omfattar andra yrken inom kulturlivet än konstnärligt yrkesverksamma.

I inledningsavsnittet på sidorna 4-5 används begreppen "kulturliv" och "kulturlivets instressenter" på ett slarvigt och i viss mån missvisande sätt. KLYS ser gärna att man här förtydligar och definierar ordet kulturliv i sammanhanget på dessa sidor då det bland annat är uppenbart att man syftar på såväl professionella kulturskapare som andra sorters kulturaktörer. Vi vill också påpeka att det just i detta avsnitt finns fog för att finna synonymer eller omskrivningar då ordet kulturliv upprepas hela åtta gånger på en halv sida text här.

Begreppsanvändningen i denna remissversion är helt enkelt lite rörig på det stora hela och vi anmodar att man inför slutversionen går igenom och renodlar användningen av begreppen i hela planen och konsekvent använder "professionell kulturskapare" i betydelsen konstnärligt yrkesverksam inom alla konstarter, eller annars specifika yrkesbeteckningar som "bildkonstnär", "kompositör", "dansare" etc.

I avsnittet om bildkonst, form och design använder man orden "konst" och "konstnärer" när man talar specifikt om bildkonst eller gruppen bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare. Men, liksom Konstnärsnämnden, förordar KLYS att konst och konstnär används

som övergripande beteckning för konstnärligt arbete och konstnärligt yrkesverksamma inom alla konstområden och inte enbart i den specifika betydelsen bildkonst/bildkonstnär. Kulturplaneremissen lider av en inkonsekvent begreppsanvändning även här, då man på flera ställen har en helt korrekt användning av begreppen konst, konstnär, bildkonst, bildkonstnär etc., medan man på andra ställen blandar ihop dem. Detta illustrerar ytterligare behovet av en genomgång och renodling av begreppsanvändningen i dokumentet som helhet.

KLYS saknar i Region Skånes kulturplaneremiss helt en definition av och redogörelse för begreppet kulturell mångfald och hur man under planperioden ska arbeta för likvärdigt utrymme för alla konstarter i kulturpolitiken.

4 Samråd med professionella kulturskapare

KLYS välkomnar att Region Skåne sedan i februari 2015 har inrättat ett formellt konstområdesövergripande kulturskaparsamråd med en bred representation för det professionella kulturlivet. Vi värdesätter att bl.a. både konstarterna serier och dramatik representeras men måste understryka vikten av att regionen snarast också tar in Författarförbundets regionombud för Skåne i den formella samrådsgruppen.

Vidare uppskattar vi att Skåne jämfört med många andra regioner framvisar en ambitiöst och strukturellt arbetssätt för att upprätthålla öppenhet och stringens i dialogprocesserna på alla plan inför framtagandet av kulturplanen.

Vi ser gärna att regionen i den färdiga kulturplanen, eller som bilaga till den, presenterar en lista över hela samrådsprocessen med alla dialogmöten överskådligt med datum, plats och tema.

5 Bakgrund och kulturpolitiska utgångspunkter

Kulturpolitiken i sig tycks vara ett ledord för Region Skånes kulturförvaltning. Det är bra. Bl.a. strävar man efter att stärka den kulturpolitiska kompetensen överlag på olika nivåer inom både kommuner och regional förvaltning. KLYS sympatiserar självfallet med sådana ambitioner. Däremot finner vi i denna kulturplaneremiss tendensen att ett dominerande bruk av begreppen kultur/kulturell framför konst/konstnär/konstnärlig överskuggar en djupare och mer mångfacetterad redogörelse för den regionala kulturpolitikens konkreta innehåll och relationen mellan konstnärliga och aspektpolitiska perspektiv på politikens målsättningar under planperioden. Man talar i upprepade ordalag om kulturen, kulturlivet, kulturpolitiken, kulturens roll, det kulturella, kulturell infrastruktur etc. Vi efterlyser i skrivningarna en mer jordnära genomgång av en regional skånsk konstnärspolitik och hur man specifikt ska förbättra villkoren för både fria och institutionsknutna professionella kulturskapare som bor och verkar i Skåne.

I Skånes regionala utvecklingsstrategi hävdas bland annat att villkoren för konstnärligt skapande ska förbättras. KLYS finner det då anmärkningsvärt och motsägelsefullt att man i

kulturplaneremissen för 2016-19 valt att ta bort avsnittet "Villkor för konstnärligt skapande" som i förra kulturplanen fanns som underrubrik till varje konstområde.

Som ovan nämnts finner KLYS det mycket anmärkningsvärt att det i planremissen helt saknas skrivningar om principen om armlängds avstånd. KLYS skulle som sagt gärna se att man i kulturplanen presenterar en konkret policy för hur regionförvaltningen arbetar med armlängds avståndsprincipen under kommande planperiod när det gäller kulturlivets relation till såväl politiken som till förvaltningsprocesser på tjänstemannanivå inom både region och kommuner. Vi förespråkar också rent generellt att regioner inför viktiga beslut som gäller och påverkar kulturskapare samråder på lämpligt vis med referensgrupper med professionella kulturskapare eller andra i regionen som har relevant kulturkompetens.

Överlag saknar vi skrivningar i planremissen som definierar hur regionen ser på konstens egenvärde och definitioner av de konstnärligt verksamma i regionens kulturliv på olika nivåer. Det vore önskvärt att man förtydligar skillnaderna i regionalkulturpolitiska förutsättningar för insatser riktade mot professionella kulturskapare, ideella aktörer och amatörverksamheter. Vidare önskar KLYS att man i planen bör understryka skillnaderna i förutsättningar för institutionsknutna och fria professionella kulturskapare och hur kulturpolitiken förhåller sig till det fria professionella kulturlivet i förhållande till det man kallar den idéburna sektorn (sid 8-9).

6 Regionala kulturpolitiska mål och strategier

I avsnittet "Regionala kulturpolitiska mål och strategier" i kulturplaneremissen citeras inledningen från målbildstexten i den regionala utvecklingsstrategin (RUS) "Det öppna Skåne 2030". Därefter listar man "fem prioriterade ställningstaganden" i RUS. Vi noterar att det varken i målbildstexten eller de fem punkterna sägs ett enda ord om kulturpolitik, konstens egenvärde eller annat som rör kulturlivets konkreta roll i regionen. Därför ställer sig KLYS frågande till valet av citat och hur man i kulturplanen tänker sig att få läsaren att koppla samman det efterföljande resonemanget om kulturpolitiken i Skåne och hur man framhäver kopplingen till RUS.

I skrivningen radar man upp några påståenden som framstår som floskelartade upprepningar. Som läsare slås man av att en stor del av detta avsnitt är pamflettartat: "Kulturen ska upplevas som en kraft som skapar social gemenskap ..." "Kulturen är en viktig och naturlig del av samhällets utveckling och människors vardag." "Skåne ska vara en stark, öppen och innovativ kulturregion ... där alla känner sig välkomna." Det fortsätter med ännu fler sådana meningar om god samhällsutveckling och livskvalitet och slutligen konstateras att kulturpolitiken ska göras "till ett högt prioriterat politikområde i hela Skåne".

Det är självfallet behjärtansvärt med positiva visioner för kulturen men i ett KLYS-perspektiv tenderar detta avsnitt att vara substanslöst. Vad vill regionen egentligen säga här? Detta är regionens kulturplan för kommande år men texten blir här mer av turistbroschyrens. Bland alla visionära formuleringar finner vi dock två konstnärspolitiska meningar som sticker ut i avsnittet: "Förutsättningarna för eget skapande ska vara goda" och "Samtidigt ska konstnärens och det konstnärliga uttryckets frihet värnas och stödjas, också när det utmanar

och provocerar rådande normer." Detta är angelägna saker, men vi efterlyser en precisering och utveckling av dessa påståenden och sammanhangen för dem.

Region Skåne presenterar två grundläggande kulturpolitiska mål för den kommande planperioden. Vi finner att tillgänglighetsaspekter är fundamentala i båda. Man hävdar visserligen kvalitetsaspekten i det första av målen, men trycker då främst på utbud och infrastruktur. I mål nummer två nämns bl.a. "bättre möjligheter till eget skapande". KLYS ställer sig här frågande till vad man menar med det vaga uttrycket "eget skapande" och vem som åsyftas i formuleringen.

För att nå de två kulturpolitiska målen redovisar man nio (9) kulturpolitiska strategier "som ska genomsyra hela kulturnämndens arbete". Av dessa välkomnar KLYS särskilt följande två: "Förbättrade villkor för konstnärligt skapande" och "Stärkt dialog inom kultursektorn".

7 Kulturskapares villkor och regional konstnärspolitik

KLYS värdesätter region Skånes höga ambitioner för kulturpolitiken som man så ihärdigt understryker i denna kulturplaneremiss, men vi efterlyser en redogörelse för en officiell konstnärspolitik hållning. Region Skåne slår an en ton i sin kulturplaneremiss som KLYS sympatiserar med, men kulturpolitiken riskerar att bli verkningslös om den trots en välgrundad förvaltningsprocess inte vågar vara djärv gentemot den politiska nivån och sticker ut hakan med mer konkreta konstnärspolitiska förslag.

Som tidigare nämndes saknar KLYS det specifika avsnittet under varje konstområde om villkoren för konstnärligt skapande som fanns med i förra kulturplanen 2013-2015. Vi hoppas att man i den färdiga kulturplanen inför i varje konstområdesavsnitt särskilda skrivningar om kulturskaparnas villkor och hur man under planperioden mer specifikt och i praktiken avser implementera det uttalade kulturpolitiska målet "Förbättrade villkor för konstnärligt skapande" inom varje område. Som också tidigare påpekats har vi noterat en obalans och inkonsekvens i vissa konstområdesavsnitt där man sporadiskt nämner specifika insatser och åtgärder, medan man sammanfattar väldigt översiktligt punktvis att "Region Skåne vill" stärka, främja eller förbättra saker. Här önskar KLYS starkare och mer konstområdesriktade skrivningar överlag.

8 Synpunkter gällande de specifika konstområdena

8.1 Scenkonst och musik

Generellt är det viktigt att på scenkonstområdet uppmärksamma att när de offentliga anslagen inte förmår hålla jämna steg med pris- och löneökningar hotas möjligheterna att behålla den höga kvaliteten och omfattningen på verksamheterna, samtidigt som utrymmet för förnyelse och utveckling krymper.

Ett centralt område för scenkonsten som bör ges ökad uppmärksamhet är arbetet med kompetensutveckling. Detta är idag begränsat såväl inom institutioner som inom det fria

kulturlivet. Bland de punkter som räknas upp i kulturplanen för det regionala scenkonstområdet ligger fokus mycket på infrastruktur, tillgänglighet och spridning. KLYS saknar formuleringar som handlar om regionala förutsättningar för det konstnärliga skapandet och konkreta och specifika förslag till insatser för kompetensutvecklingen inom scenkonsten i länet, i synnerhet för frilansare. Vi sätter stort värde på att det nu avslutade Kulturkraftprojektet i Skåne blev framgångsrikt och hoppas att en liknande satsning görs snart igen med starkt fokus på långsiktighet och kontinuitet.

De olika scenkonstområdena är i scenkonstavsnittet märkligt sammanblandade i skrivningarna och inte alls lika tydligt separat genomgångna som i andra kulturplaner. Vi efterlyser i planen också en specifik genomlysning av kulturinstitutionerna och då specifikt musikinstitutionerna i regionen.

8.1.1 Musik

Avsnittet om scenkonst och musik karaktäriseras av ett antal svepande formuleringar. Det är anmärkningsvärt att inget sägs om Öresundsregionen i detta avsnitt, med ett musikliv som binds ihop av bron och ett antal scener och institutioner på bägge sidor om sundet. Det borde falla sig naturligt att i en kulturplan förhålla sig till detta.

8.2 Litteratur och serier

KLYS välkomnar att litteraturen som konstområde får relativt stort utrymme i kulturplanen, och seriekonsten tagits med även i avsnittets rubrik. I uppräkningslistan av vad litteratur innefattar saknar vi dock översättning. Litterära översättare är i högsta grad en yrkesgrupp som hör till detta konstområde.

Vi tar för övrigt bestämt avstånd från den svepande formulering som vill hävda att bibliotek för litteraturen är jämförbara med konserthus för musik eller scener för teater. En sådan grov förenkling av olika konstformers förutsättningar är som skrivning i sak meningslös och överflödigt i en kulturplan. Bibliotek är viktiga mötesplatser och uppdragsgivare för författare. Teaterkonstens och musikens scenrum lyder under andra premisser än de rent instrumentella.

KLYS har i samråd med Författarförbundets regionombud i Skåne följande synpunkter på litteraturavsnittet i kulturplanen:

Att litteraturen i kommande kulturplan lyfts upp som ett eget konstområde är en markering av dess värde. Betoningen är rimlig men det förpliktar samtidigt att tydliggöra litteraturens roll i samhället. Det skrivna ordet är språk- och kulturbärande och en förutsättning för spridning av demokratiska värden, något som man borde slå fast tydligt i inledningen av avsnittet om litteraturen. Rätten till språket och litterära upplevelser är inte bara en demokratisk rättighet utan en förutsättning för att medborgarna ska kunna delta fullt ut i samhällslivets olika delar. Vårt språks gränser blir vår världs gränser.

Ett rikt och nyanserat språk har stor betydelse för vår självkänsla, verklighetsuppfattning och identitet. Att framhålla dessa värden rimmar väl med dokumentets avsikt att vara en strategisk riktning mer än en handlingsplan och blir därmed en tydlig utgångspunkt för dialogen mellan kommunerna och de professionella kulturskaparna om hur dessa värden ska kunna tas tillvara. Att betrakta litteraturen som en vitaliserande kraft i samhället och samhällsutvecklingen förpliktigar och ökar viljan att slå vakt om dess värden. Det innebär också att man är villig att slå vakt om upphovsrätten och säkerställa en skälig ersättning för författarnas texter och arbeten. Det borgar även för viljan att sprida det talade och skrivna ordet till alla samhällsmedborgare och uppmanar till kreativitet och flexibilitet i det läsfrämjande arbetet. Markeringen att området förutom litteraturen även innefattar seriekonsten höjer även den formens status.

I kulturplanen uttrycks en vilja att utveckla den litterära infrastrukturen genom att stärka centrumbildningar och stötta samarbetet mellan litteraturområdets olika delar, något som ska förbättra möjligheterna för dramatiker, författare och serieskapare att verka i hela Skåne. Här kan man lägga till översättare som också utgör en viktig del av i den litterära infrastrukturen. Dessutom bör man framhålla värdet inte bara av att stärka centrumbildningarna utan också utveckla arbetet gentemot de professionella kulturskaparna i Författarförbundet inom regionen.

Vi saknar konkreta sätt att främja en sådan utveckling som beskrivs men det är viktigt att synliggöra de professionella kulturskaparna och deras arbete liksom att värna om kulturskaparnas rätt att få skälig ersättning för sitt arbete. Det senare understryks på ett förtjänstfullt sätt där man klargör att Region Skåne vill verka för att författare som anlitas av skolor, bibliotek m.m. arvoderas enligt Författarförbundets rekommendationer.

Distinktionen att författare sällan ingår i kollektiv, som är fallet med serietecknare och andra professionella kulturskapare, förklarar varför de publika framträdanden författarna gör är av vital betydelse för deras utkomst men också för kontakten med läsarna. Att verka för fler litterära mötesplatser och scener är en utmaning för kommunerna i Region Skåne. Det arbetet underlättas av att riktningen blir så klar som möjligt i kulturplanen.

Viljan att bidra till ökad kompetens för kulturskaparna och därmed också öka attraktionsgraden för olika aktörer vid lärosäten och i andra sammanhang att använda professionella författare och serietecknare välkomnas. I kulturplanen bör man också framhålla att serieskaparnas kompetens i text och bild ska användas i det pedagogiska arbetet i högre utsträckning.

Beträffande den inventering man vill göra av de professionella författarna, och aktörerna för de olika stödformerna och hur de kan utvecklas, krävs en samordning i regionen tillsammans med regionens samtliga kommuner. I de samråd som Region Skåne haft med det fria kulturlivet framkom önskemål inte bara om en inventering, som nämnts ovan, utan också ett fysiskt regionalt rum för författare, översättare, dramatiker och regionala förlag. Det vore önskvärt att den kommande kulturplanen berör detta. Dels finns behovet av en fysisk mötesplats för de olika konstområdena, men också av en utåtriktad regional mediekanal där teve kunde vara en av aktörerna. En regional form av dagligt Kulturnytt som tar sin utgångspunkt i det regionala kulturlivet.

Ett annat sätt att lyfta kulturskaparnas villkor är att öka deras medverkan vid olika seminarier och informationskampanjer i kommunerna gällande såväl skola, utbildning som olika sammankomster inom kultur- och samhällsdebatten. Att använda de professionella kulturskaparnas specifika kompetens inom olika områden i större utsträckning skulle bredda och fördjupa samtalet.

Vidare bör man ägna en skrivning i den nya kulturplanen åt värdet av att stimulera läsning och utgivning av nyskriven dramatik. Även behovet av stöd till mindre regionala förlag bör omnämnas. Kanske en årlig katalog där all litteratur som getts ut presenteras.

Initiativ till läsfrämjande kampanjer bör samordnas inom regionen och leda till att hela Skåne läser. Författarnas roll i det läsfrämjande arbetet kan inte nog understrykas. Det vore önskvärt att Region Skåne uttrycker viljan att se författarna som en viktig del i ett läsfrämjande och litteraturspridande arbete som bygger på bredd och kvalitet.

Viljan att öka kunskapen om fristadsprogrammet, där utländska, förföljda författare eller andra kulturskapare ges möjligheter att få uppehåll och arbetsmöjligheter i regionen och hur ett ökat internationellt perspektiv berikar det lokala kulturlivet, välkomnas. Att kulturplanen gör en tydlig markering i frågan har stor betydelse för att skapa fler fristadsrum.

8.3 Bildkonst, form och design

70 procent av bild-/formkonstnärerna i Skånes län har en månadsinkomst på 13 300 eller mindre, vilket kan jämföras med den genomsnittliga månadsinkomsten i länet som enligt SCB var 21 180 kronor (år 2012). Detta innebär att majoriteten av bildkonstnärerna i Skåne har svårt att livnära sig på sin konstnärliga verksamhet. Cirka 34 procent av bildkonstnärerna uppger att de tvingats tacka nej till att medverka i en utställning för att ersättningen och villkoren är så dåliga att de inte har haft råd att medverka, och 75 procent har vid något tillfälle inte fått utställningsersättning vid utställningar.¹ Endast 2,2 procent av regionens kulturutgifter investeras i bild- och formkonsten 2013, enligt statistik från Myndigheten för Kulturanalys. KRO/KIF:s nya granskning MU-barometern (<http://www.kro.se/mu-barometer>) visar att svarande utställningsarrangörer i Skåne betalar bildkonstnärerna i genomsnitt mindre än 4000 kr för ett arbete som det ofta ligger veckor och månader bakom. KLYS anser att dessa siffror är värda att ta på största allvar.

Det är glädjande att förbättrade villkor för konstnärligt skapande är en av regionens särskilda prioriteringar (s. 7-8). Regionens satsningar på MU-avtalet är i detta sammanhang välkomna, och det skulle behövas kraftiga budgetmässiga satsningar för att MU-avtalet ska implementeras i hela regionen och bildkonstnärer få betalt även för sin arbetstid. KLYS vill även berömma regionen för att den har en handlingsplan för bildkonsten i Skåne (2006), som tar ett samlat grepp om bild- och formkonsten i regionen. Den har dock 10 år på nacken och det är hög tid att revidera den.

¹ Se KRO/KIF:s rapport "Utsikt från ateljéerna: Länsvisa undersökningar" (2014).

KLYS föreslår att Skåne i sin kulturplan skriver in att:

- Handlingsplanen för bild- och formkonsten ska revideras i dialog med regionens konstliv och professionella bildkonstnärer under 2016, och att bild- och formkonsten budgetmässigt ska bli ett prioriterat område under verksamhetsperioden.
- Målet är att MU-avtalet ska tillämpas av samtliga utställningsarrangörer inom regionens gränser; en regional MU-avtalspott ska införas, till vilken arrangörer kan söka medfinansiering för att bildkonstnärerna ska få MU-avtalsenliga ersättningar inklusive ersättning för sin arbetstid; krav ska ställas på utställningsarrangörer som erhåller offentligt stöd för utställningar att MU-avtalsmallen ska användas och bildkonstnärers arbetstid budgeteras; MU-avtalets implementering i regionen ska redovisas årligen.
- Metoder/riktlinjer för hur arbetet med enprocentsregeln för konstnärlig gestaltning ska gå till, vilket även ska säkra att bildkonstnärerna anlitas redan vid planeringsstadiet av den offentliga miljön så att den konstnärliga kompetensen utnyttjas effektivt och den offentliga miljön bli bättre; kompetens och resurser ska satsas för att regionen ska kunna vara ett stöd till Skånes kommuner i att utveckla riktlinjer och metoder för implementeringen av enprocentsregeln och inköp/upphandling av konstnärlig gestaltning; Skåne årligen redovisar investeringar i infrastruktur och andelen som gått till offentlig gestaltning samt synliggör de offentliga verken.
- Löpande fortbildningar om MU-avtalet och enprocentsregeln ska erbjudas regionens och Skåne kommuners kulturpolitiker, tjänstemän, bildkonstnärer och andra intressenter.
- Man under fyraårsperioden ska utveckla sin syn på konsthantverket och regionens konkreta ambitioner på området.
- Bildkonstnärer ska anlitas i olika sammanhang, exempelvis inom utbildningsväsendet, i arbetet med stadsplaner och i olika utvecklingsprocesser. Se konstnärer i allmänhet som en resurs och sikta på att skapa fler arbetstillfällen för fria professionella kulturskapare. Skäliga ersättningar ska alltid betalas till professionella bildkonstnärer i alla arrangemang initierade av regionen.

8.4 Film och rörlig bild

När det gäller filmpolitiken i stort ser KLYS fram emot en nystart på den statliga filmpolitiken som en grund också för att utveckla den regionala filmproduktionen i Skåne.

KLYS har i samråd med Oberoende filmares förbund (OFF) kommit fram till följande synpunkter på avsnittet "Film och rörlig bild" i kulturplaneremissen:

KLYS, Oberoende filmares förbund och dess medlemmar uppskattar att regionen ligger i framkant nationellt i sitt sätt att se film och rörlig bild ur ett brett perspektiv. I regionen finns mer flexibla stöd än i många andra regioner, fria från en övre åldersgräns samt välkomna satsningar på transmedia och innovativt berättande. Vi instämmer i att de filmfestivaler som

finns i regionen, framför allt Pixel, Nordisk Panorama och BUFF är bra spridda över året och skapar viktiga mötesplatser för bransch och unga filmare på g.

Folkhögskolorna Fridhem och Skurup är viktiga för filmbranschens tillväxt. Framför allt Fridhem är en känd plantskola för modiga berättare som senare återfinns på de få eftertraktade platserna på de stora filmskolorna i Norden, eller i egen verksamhet. Praktiska utbildningar finns det flera att välja på, men vi ser att även etablerade Skånska filmare behöver regelbunden fortbildning inom ekonomi, juridik och säkerhet på internationell nivå. Detta är behov som idag inte tillgodoses. Den treåriga satsningen Kulturkraft Syd var viktig som kompetenshöjande åtgärd, men en fortsättning lyser nu med sin frånvaro. Vad kommer istället, hur ser planerna ut för att säkerställa att regionens filmare blir och förblir konkurrenskraftiga kompetensmässigt?

Möjligheten att få teknikstöd från både Boost HGB och FilmCentrum Syd är viktig och ger många en välkommen start i sina filmprojekt. Men för filmare i norra Skåne är det långt till Malmö och Helsingborg där all teknik och kurser återfinns idag. Det är angeläget med större geografisk spridning och fler satsningar inom detta område.

KLYS är bekymrat över att de personer som fördelar regionens filmstöd inte har tidsbegränsade förordnanden som t.ex. på nationellt plan hos SFI. Det är samma personer som under många år suttit på samma stolar och som har stor makt över vilka som får medel. Dessa personer har liknande bakgrund, ålder och kontaktnät, samt samarbetar nära med varandra. Den grupp som tillsammans har makt över vilka pengar som går till vem, speglar inte alls hur samhället ser ut idag och vilket är negativt för trovärdighet gällande att förverkliga strävan mot mångfald, jämställdhet och att känna igen och förstå nya berättelser/berättare. Vi skulle gärna se att uppdrag som filmkonsulent inom olika områden tidsbegränsas, att tjänster utlyses offentligt och att en översyn görs gällande maktkoncentration samt att referensgrupper eller beredning av flera personer kompletterar sittande konsulenter kompetens.

Vi välkomnar att regionen vill etablera en bättre infrastruktur för visning och spridning av film och samt vill stärka kulturpolitiken inom detta område, men saknar konkreta förslag hur detta ska göras. I denna fråga är det också viktigt att ta fram konkreta förslag för hur yrkesverksamma filmare ska kunna försörja sig, och konkreta satsningar som överbryggat gapet mellan utbildning och en egen verksamhet som går att leva av. KLYS föreslår att regionen satsar på start-up-verksamhet för kulturarbetare och filmare liknande den som finns t ex i Stockholm (Transit) och Göteborg. Möjligheten till kostnadsfria arbetslokaler under en period av 1-2 år, yrkesmässigt nätverk, affärsmässig och juridisk coaching m.m., kan snabba på de första åren som filmföretagare och borde vara självklara satsningar på olika håll i regionen.

Regionen är känd för en mycket sin strävsamma dokumentärfilmsbransch som syns både nationellt och internationellt på branschens främsta scener. Men den starka dokumentärfilmsbranschen är på väg in i väggen. Produktioner är underfinansierade, egeninsatserna stora, gratisarbetet utbrett och utbrändhet bland filmare en återkommande signal om att förhållandena är extremt pressade. Stödnivåerna till dokumentärfilm bör därför ses över och höjas omgående, med hänsyn till de höga krav som ställs utifrån

internationell konkurrens, och på vad dessa filmer faktiskt kostar att göra. Det är också viktigt att offentliga aktörer går i bräsch för adekvat visningsersättning och arvoden vid framträdanden, likt de som är standard för författarsamtal. Inom skånsk dokumentärfilm finns en äldre generation namnstarka män. Men där finns också många hårt arbetande kvinnliga egenföretagare. Kanske är det dags för en riktad satsning för att stärka denna nästa generation Skånedokumentarister med internationell potential?

9 Sammanfattande synpunkter

Region Skånes kulturplaneremiss framstår i ett KLYS-perspektiv på det stora hela som relativt svår att bemöta konstnärspolitiskt i sak, då den är kulturpolitiskt mer allmänt hållen. Vi vill särskilt anmärka på att den till vissa delar är pamflettartad och korthuggen i sitt upplägg med en visionär och strategiskt inriktad slagsida i innehållet framför ett fokus på konkreta åtgärdsplaner för kommande planperiod. Här hoppas vi att slutversionen av kulturplanen kommer att framvisa mer konkretion, alternativt att årliga specifika handlingsplaner redovisas på remiss.

KLYS välkomnar emellertid framförallt att Skåne bland sina kulturpolitiska insatser betonar att man avser förbättra villkoren för konstnärligt skapande under kommande planperiod. Det nyinrättade kulturskaparsamrådet bådär också gott, samt en allmänt stärkt dialog inom kultursektorn och god struktur för regionens delregionala och kommunala samtal.

KLYS vill slutligen tacka Kultur Skåne för att vi getts tillfälle att ta del av remissutgåvan av den kommande kulturplanen och inkomma med vårt yttrande. Vi ser fram emot en fortsatt dialog med regionen i kultur- och konstnärspolitiska frågor, och följer med stort intresse hur regionen utvecklar sitt samråd både med de yrkesverksamma kulturskaparna och övriga kulturaktörer och samhällsnivåer i regionen.

För KLYS

Carl Liungman
Regionalpolitisk sekreterare

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd

**Alströmergatan 12, 7 tr
112 47 Stockholm**

Telefon Carl: 070-262 19 38

www.klys.se